

2^ο Συνέδριο Μεταπτυχιακών Φοιτητών
Προϊστορικής Αρχαιολογίας του Τμήματος
Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Εθνικού και
Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

*Κοινωνία και Οικονομία στην Ανατολική
Μεσόγειο από τη Νεολιθική έως και την
Ύστερη Εποχή του Χαλκού*

Αθήνα, Παρασκευή 27 Μαΐου 2016

Αίθουσα Aula, Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών

Το Συνέδριο τελεί υπό την αιγίδα του Τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας
της Τέχνης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ανθρωπόμορφες και Ζώομορφες Αναπαραστάσεις από τον Προϊστορικό Οικισμό Συκεών της Δυτικής Θεσσαλίας

Νεκταρία Αλεξίου

Η παρούσα μελέτη αναφέρεται σε μια προβεβλημένη κατηγορία του υλικού πολιτισμού της νεολιθικής, την ειδωλοπλαστική και εστιάζει στις ανθρωπόμορφες και ζώομορφες αναπαραστάσεις από τον Συκεώνα που βρίσκεται στα ανατολικά όρια της δυτικής θεσσαλικής πεδιάδας, στον οδικό άξονα Καρδίτσας – Λάρισας. Κατά τις ανασκαφικές έρευνες στη μαγούλα, αποκαλύφθηκαν οικιστικά σύνολα της Μέσης και Νεότερης Νεολιθικής με πλούσια ευρήματα, όπως λίθινα και οστέινα εργαλεία, ειδώλια, σφραγίδες κ.α.

Για την αναλυτική καταγραφή του υλικού των ειδωλίων συντάχθηκε μια βάση δεδομένων με το πρόγραμμα FileMaker Pro 7 και καταγράφηκαν συνολικά 133 ειδώλια. Για την τεκμηρίωση του φωτογραφήθηκαν και σχεδιάστηκαν όλα τα αντικείμενα, ενώ η στατιστική επεξεργασία των δεδομένων έγινε με το πρόγραμμα SPSS. Το υλικό προσεγγίστηκε αναλυτικά βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων. Μελετήθηκαν τα τεχνολογικά στοιχεία που αφορούν στην πρώτη ύλη, στις προσμίξεις του πηλού, στο χρώμα των επιφανειών, στο πλάσιμο, στη διακόσμηση, στις διαστάσεις και στην κατάσταση διατήρησης. Στη συνέχεια κατηγοριοποιήθηκε βάση της θεματολογίας, της μορφολογίας και της διαπραγμάτευσης του φύλου. Στα ανθρωπόμορφα έγιναν κατηγοριοποιήσεις που αφορούν στον τρόπο απόδοσης των ματιών, της μύτης, του στόματος των μαλλιών, των άκρων, τις στάσεις και τις χειρονομίες. Η μελέτη ολοκληρώθηκε με την κατανομή τους στο χρόνο και στο χώρο και την ένταξη τους σε μια ευρύτερη πολιτισμική παράδοση.

Λέξεις Κλειδιά: Δυτική Θεσσαλία, Συκεών, Μαγούλα, Ειδώλια, Νεολιθική εποχή.

**Εξετάζοντας τη Χρήση των Κυκλικών Κτηρίων της 6^{ης}
χιλιετίας π.Χ. στην Εγγύς Ανατολή. Κέντρα Εξουσίας, Ελέγχου,
Συγκέντρωσης Πλούτου ή απλώς Μέλη του Αστικού Τοπίου;**

Αθηνά Γεροχρήστου

Είναι γεγονός πως η ανάπτυξη των προϊστορικών κοινοτήτων της Εγγύς Ανατολής επήλθε από πολύ νωρίς. Ήδη από την ακεραμική νεολιθική στην ευρύτερη επικράτεια της Συροπαλαιστίνης, της Μεσοποταμίας και της Ανατολίας παρατηρείται ιδιαίτερη πολιτισμική άνθιση, με την ταυτόχρονη εξειδίκευση -κυρίως- στον τομέα της λιθοτεχνίας. Κατά την 6^η χιλιετία, οπότε και αναπτύσσεται στη Β. Μεσοποταμία, τη ΒΑ Συρία και ΝΑ Ανατολία ο πολιτισμός *Halaf*, φαίνεται πως συντελούνται αρκετές αλλαγές, οι οποίες επηρεάζουν το κοινωνικό γίγνεσθαι.

Οι πρώιμες αυτές κοινότητες χαρακτηρίζονται κυρίως από γεωργοκτηνοτροφικό τρόπο ζωής, ο οποίος αποτελεί τη βάση της οικονομίας τους. Ο πολιτισμός *Halaf* διακρίνεται για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, ορισμένα από τα οποία εμφανίζονται για πρώτη φορά και με τη λήξη της περιόδου εκλείπουν. Ένα εξ' αυτών αποτελεί η αρχιτεκτονική της περιόδου, η οποία χαρακτηρίζεται από ορθογώνια κτίσματα, με την ταυτόχρονη παρουσία κυκλικών κτηρίων.

Έως σήμερα έχουν διατυπωθεί ορισμένες θεωρίες περί του λόγου κατασκευής τους. Στην παρούσα μελέτη θα επιχειρηθεί η προσέγγιση της χρήσης αυτών των κτηρίων, λαμβάνοντας υπόψη το ανασκαφικό περιβάλλον και τα ευρεθέντα αντικείμενα στο εσωτερικό αυτών, ώστε να διαπιστωθεί αν τα κτήρια αυτά συνιστούσαν κέντρα ελέγχου, και αν κατ' επέκταση υπήρχε κάποιος κρατικός λειτουργός ή αν εξυπηρετούσαν πρακτικής φύσεως σκοπούς.

Λέξεις Κλειδιά: Πολιτισμός *Halaf*, Αρχιτεκτονική, Κοινωνία, Οικονομία, Εξουσία

Η Νησιωτική Αρχαιολογία και η Γεωαρχειολογία στην αρχαιολογική έρευνα για τις Πρώιμες Κυκλάδες: Μεθοδολογικά ζητήματα

Πασχάλης Δέλλιος

Η παρούσα ανακοίνωση έχει ως πρώτο στόχο την σύντομη επισκόπηση της ιστορίας της έρευνας της Νησιωτικής Αρχαιολογίας, τα θεωρητικά της πρότυπα και τις αρχές που διατύπωσε, καθώς έχει επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό τις προσεγγίσεις των ερευνητών για τους νησιωτικούς πολιτισμούς σε παγκόσμιο επίπεδο, αλλά και ειδικότερα τις έρευνες για τις νησιωτικές κοινότητες του Αιγαίου. Η Νησιωτική Αρχαιολογία είναι ο κατεξοχήν χώρος για να εξετάσει κανείς την αντιπαράθεση απόψεων και τη διαφορά προσεγγίσεων των ερευνητών. Από την μία μεριά τα πρότυπα της Νησιωτικής Αρχαιολογίας, η Βιογεωγραφία και οι περιβαλλοντο-οικονομικές αναλύσεις της Νέας Αρχαιολογίας, χρησιμοποιήθηκαν ως σύγχρονα ορθολογικά κριτήρια, και συμβάλλουν στην ανασύσταση του περιβάλλοντος μέσα από εύλογους συσχετισμούς του ανθρώπου με το περιβάλλον. Από την άλλη μεριά ανθρωπολογικές προσεγγίσεις προβάλλουν τα κοινωνικά ιστορικά συμφραζόμενα και τις επιλογές των ανθρώπων προσεγγίζοντας διαφορετικά έννοιες όπως τον νησιωτικό χαρακτήρα. Δεύτερος στόχος είναι να επισημανθεί η σημασία της διεπιστημονικής προσέγγισης στα αρχαιολογικά προβλήματα από τη συνεργασία της Νησιωτικής Αρχαιολογίας και Γεωαρχειολογίας και πως επιτυγχάνεται μέσα από το πρίσμα αυτών των επιστημονικών κλάδων να προωθηθεί η αρχαιολογική έρευνα, να υπάρξει συνεχής ανταλλαγή απόψεων μεταξύ του ερμηνευτικού κομματιού και της ανασύνθεσης, να συμπληρωθούν οι υπάρχουσες γνώσεις και να εξαχθούν συμπεράσματα για τις νησιωτικές κοινωνίες της πρώιμης εποχής του χαλκού στο Αιγαίο, ενσωματώνοντας πρακτικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις που έχουν εφαρμοστεί σε περιοχές με διαφορετική ιστορία, πολιτισμό και φυσικά χαρακτηριστικά.

Λέξεις Κλειδιά: Νησιωτική Αρχαιολογία, Γεωαρχειολογία, Βιογεωγραφία, Νησιωτικότητα, Πρώιμες Κυκλάδες

Προέλευση, οδοί και δίκτυα διακίνησης της πρώτης ύλης και των έτοιμων προϊόντων του ηλεκτρου στο Αιγαίο κατά τη 2^η χιλιετία π.Χ.

Θεόδωρος Ζυγούρης

Οι επιστημονικές έρευνες του 20ου αιώνα κατέδειξαν ότι το ήλεκτρο (απολιθωμένη ρητίνη) το οποίο εντοπίζεται σε μυκηναϊκές θέσεις καθόλη τη διάρκεια της Υστεροχαλκής Περιόδου προέρχεται κυρίως από το χώρο της Βόρειας Ευρώπης και δευτερευόντως της Νότιας Ιταλίας. Η εξέταση των σχετικών δικτύων, μέσω των οποίων το εισηγμένο υλικό καταλήγει στον Αιγαϊακό Κόσμο και στη συνέχεια διανέμεται, συνδράμει στην περαιτέρω διερεύνηση της σημασίας του ηλεκτρου για τις τοπικές προϊστορικές κοινωνίες. Κάτω από αυτό το πρίσμα, επιχειρείται να σκιαγραφηθούν οι διαδρομές πρόσκτησης και διακίνησης της απολιθωμένης ρητίνης ανά περίοδο και ανά περιοχή στην ηπειρωτική Ελλάδα -ή/και στο Αιγαίο- από την ΥΕΙ έως και την ΥΕΙΙΙΓ. Διαπιστώνεται ότι δεν ακολουθούνται πάντα τα ίδια δίκτυα: Οι πιθανές ΥΕΙ χερσαίες διαδρομές εισαγωγής του υλικού μέσω Βαλκανίων αντικαθίστανται από τις θαλάσσιες της Αδριατικής κυρίως από την ΥΕΙΙΑ περίοδο κ.ε. Παράλληλα, φαίνεται ότι τα μυκηναϊκά Ανάκτορα αναλαμβάνουν κομβικό ρόλο στην απόκτηση, φύλαξη και προώθηση των κατασκευασμένων από ήλεκτρο προϊόντων. Η πτώση των Ανακτόρων και οι συνεπακόλουθες «γεωπολιτικές» ανακατατάξεις οδηγούν κατά την ΥΕΙΙΙΓ περίοδο στην ενεργοποίηση διαφορετικών δικτύων διακίνησης και διασποράς του υπό εξέταση υλικού το οποίο ανευρίσκεται πλέον σε διαφορετικές θέσεις και διανέμεται σε τοπικό επίπεδο μεταξύ των μελών συγκεκριμένων κοινοτήτων.

Λέξεις Κλειδιά: ήλεκτρο, ανταλλαγές, Μυκηναϊκός Πολιτισμός, Βόρεια Ευρώπη, Αδριατική

Η έννοια της διάρκειας σε μια νεολιθική εγκατάσταση: η εθνοαρχαιολογική εμπειρία

Αναστασία Καραβασιλείου

Αντικείμενο της ανακοίνωσής μου είναι ο σχολιασμός της ενδοκοινοτικής οργάνωσης μιας νεολιθικής θέσης του ελλαδικού χώρου, σε σχέση με την έννοια της συνέχειας της εγκατάστασης. Θα γίνει, δηλαδή, προσπάθεια να μελετηθεί με ποιο τρόπο και ποιες προϋποθέσεις ο χρόνος αποτυπώνεται ως μνήμη μέσα από τα αρχαιολογικά ευρήματα κάθε είδους και η διάρκεια της κατοίκησης συνδέεται με έννοιες, όπως ο δεσμός με έναν τόπο (προέλευση, ταυτότητα), αλλά και πώς συνδέεται αρχαιολογικά η συλλογική μνήμη με την απώλεια ενός τόπου. Τα εθνοαρχαιολογικά παραδείγματα που θα χρησιμοποιηθούν και δε θα προέρχονται μόνο από τον ελλαδικό χώρο, θα προσπαθήσουν να φωτίσουν καλύτερα αυτή την πολυσήμαντη σχέση.

Λέξεις Κλειδιά: Νεολιθική εγκατάσταση, διάρκεια, μνήμη, εθνοαρχαιολογία.

† ‡ †

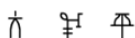
Η Πολιτική ταυτότητα ως παράγοντας επιρροής στις εθνοαρχαιολογικές προσεγγίσεις

*Γεώργιος Κολιτσόπουλος
Αναστασία Βεργάκη*

Οι αρχαιολόγοι ως συνδετικός κρίκος παρόντος-παρελθόντος είναι υπεύθυνοι για την όσο το δυνατό αντικειμενική ερμηνεία των αρχαιολογικών δεδομένων. Ωστόσο, ο καθένας τους φέρει το δικό του θεωρητικό, πολιτικό υπόβαθρο, το οποίο αρκετές φορές επηρεάζει τις ερμηνευτικές τους προσεγγίσεις και δεσμεύει θεωρητικά την έρευνα. Πιο αναλυτικά, θεωρούμε πως η αρχαιολογία είναι μία επιστήμη πολιτική. Ως εκ τούτου, σκοπός της παρούσας

μελέτης είναι η εξέταση του τρόπου συγκρότησης των θεωριών που αφορούν την εθνολογική προέλευση των προϊστορικών πληθυσμών και την αρχαιολογική ερμηνεία τους, από τους αρχαιολόγους του α΄ μισού του 20^{ου} αι. που αποτέλεσαν τους θεμελιωτές της Αιγαϊκής Προϊστορίας. Η ανακοίνωση θα επικεντρωθεί στις προσωπικότητες και στο έργο του Σπυρίδωνος Μαρινάτου και του Γεωργίου Μυλωνά, οι οποίοι διαμόρφωσαν ένα μεγάλο μέρος της ερμηνείας και του θεωρητικού πλαισίου που αφορά στην αρχαιολογία του Αιγαίου και στο οποίο στηρίζονται οι σύγχρονοι μελετητές. Στόχος αποτελεί η έναρξη μίας συζήτησης ανάμεσα στην νέα γενιά των μελετητών για τα παραπάνω ζητήματα τα οποία συνεχίζουν να επηρεάζουν μέχρι σήμερα την αντίληψη μας για την αρχαιολογική γνώση.

Λέξεις Κλειδιά: Εθνοαρχαιολογία, Πολιτική, Ερμηνεία, Προϊστορία, Αιγαίο

Λιμάνια της Ύστερης Εποχής του Χαλκού στο Αιγαίο

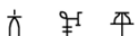
Ευγενία Λοΐζου

Η Ύστερη Εποχή του Χαλκού διακρίνεται για την εντατικοποίηση των μετακινήσεων ανθρώπων και αγαθών στο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου, όπως αποκαλύπτουν οι εισαγωγές πρώτων υλών στο Αιγαίο, κυρίως μετάλλων, και η ευρεία διασπορά μινωικών και μυκηναϊκών αντικειμένων στην Εγγύς Ανατολή και την Αίγυπτο και, σε μικρότερη κλίμακα, στη Δύση. Οι μεταφορές ανθρώπων και προϊόντων πραγματοποιούνταν κυρίως δια θαλάσσης κι επομένως οι χώροι στους οποίους λάμβαναν χώρα οι βασικές εμπορικές και ναυτιλιακές δραστηριότητες αποκτούν μεγάλη σημασία τόσο για την τοπική κοινότητα όσο και για τους υπερπόντιους επισκέπτες.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να ανιχνεύσει και να παρουσιάσει τη ναυτική κινητικότητα και τις εμπορικές δραστηριότητες που πραγματοποιούνταν στο χώρο του λιμανιού της YEX στο Αιγαίο. Επιπλέον, μέσα από την εξέταση των λιμενικών εγκαταστάσεων, τη διαμόρφωση του χώρου και τη συγκριτική

μελέτη των παραλλήλων από την Εγγύς Ανατολή και την Αίγυπτο, επιχειρείται να απαντηθούν ερωτήματα που αφορούν στην εικόνα ενός λιμανιού της YEX, τη λειτουργικότητά του, τη σχέση του με το φυσικό και το ανθρωπογενές περιβάλλον και τη σημασία του για τους κατοίκους και τους χρήστες του.

Λέξεις Κλειδιά: λιμάνια, YEX, Αιγαίο, ναυσιπλοΐα, Ανατολική Μεσόγειος

Μέθοδοι ερμηνείας της ανθρώπινης δραστηριότητας στα σπήλαια κατά τη Νεολιθική περίοδο: το παράδειγμα της Κεντρικής Ελλάδας

Βάγια Μαστρογιαννοπούλου

Η έρευνα των σπηλαίων αποτελεί σημαντικό τμήμα της έρευνας για τη Νεολιθική περίοδο στην Ελλάδα. Λόγω της συγκριτικά ευνοϊκότερης διατήρησης της στρωματογραφίας και των ευρημάτων, αποτελούν ένα ιδιαίτερο πεδίο έρευνας και ερμηνευτικών προσεγγίσεων.

Οι ερμηνείες της ανθρώπινης δραστηριότητας στο χώρο των σπηλαίων διακρίνονται σε δυο μεγάλες κατευθύνσεις: η πρώτη συσχετίζει την ανθρώπινη δραστηριότητα με πρακτικές δραστηριότητες της υπαίθρου όπως η κτηνοτροφία και η αποθήκευση ενώ η δεύτερη με μη πρακτικές δραστηριότητες όπως οι λατρευτικές/ συμβολικές πρακτικές.

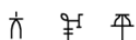
Η συνθετική χωρική ανάλυση (contextual analysis) έχει καταστεί απαραίτητη στην αρχαιολογική ερμηνεία, ωστόσο η εφαρμογή της στην περίπτωση των σπηλαίων δεν υπολείπεται προβληματισμών, που σχετίζονται με την εξακρίβωση της στρωματογραφίας, τη διάκριση πιθανών κλειστών συνόλων και συναφειών. Από την άλλη, συχνά εκάστοτε σπήλαιο αντιμετωπίζεται *en bloc*, ως μια ενιαία συνάφεια.

Μια από τις ιδιαιτερότητες της Νεολιθικής περιόδου στην Ελλάδα είναι η σπανιότητα μνημειακής αρχιτεκτονικής. Σε αυτά τα πλαίσια, η αναζήτηση της συμβολικής έκφρασης των κοινωνιών της εποχής μετατέθηκε στα σπήλαια.

Μπορούμε ωστόσο να προσδώσουμε στα σπήλαια μια *a priori λειτουργία*, που θα αντιδιαστέλλεται με τη δραστηριότητα εντός του δομημένου χώρου του οικισμού;

Η Κεντρική Ελλάδα αποτελεί ιδανικό παράδειγμα για τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ οικισμών και σπηλαίων καθώς χαρακτηρίζεται από ομοιόμορφη κατανομή και διαχρονικότητα.

Λέξεις Κλειδιά: σπήλαια, νεολιθική, contextual analysis, settlement patterns, ritual activity

Απαρχές της πολιτικής διακυβέρνησης: Φορείς εξουσίας κατά την 3^η χιλ. στην Μεσοποταμία

Γιώτα Μπαρλαγιάννη

Η θρησκεία διαδραμάτιζε κομβικό ρόλο στην πολιτικο – οικονομική πορεία κάθε κοινωνίας, ιδίως, των προϊστορικών περιόδων, όπου οι έννοιες της οικονομίας, της πολιτικής και της θρησκείας ήταν ταυτόσημες. Πρόκειται για μία πάγια ανάγκη του ανθρώπου, καθώς με αυτόν τον τρόπο ερμηνεύει και αντιλαμβάνεται τον κόσμο.

Ήδη πριν δημιουργηθούν μόνιμες εγκαταστάσεις, που επιτρέπουν την εφαρμογή διαφόρων διοικητικών μοντέλων, εμφανίστηκαν τα πρώτα μνημεία θρησκευτικού χαρακτήρα, όπως υποδηλώνουν τα ευρήματα από την θέση Göbekli Tepe. Κατά την 5^η χιλ. κατασκευάζονται για πρώτη φορά στις μεσοποταμιακές κοινωνίες ναοί, κάποια ευρήματα των οποίων παραπέμπουν σε διοικητικές δραστηριότητες, ενώ ανακτορικά οικοδομήματα θα δημιουργηθούν, μόλις, κατά την 3^η χιλ.

Η τελευταία περίοδος θα αποτελέσει κεντρικό άξονα της παρούσας μελέτης, καθώς για πρώτη φορά η θρησκευτική εξουσία συναντά την πολιτική εξουσία. Συγκεκριμένα, κατά την Πρώιμη Δυναστική Περίοδο όλη η Μεσοποταμία οργανώνεται σε πόλεις – κράτη, κάθε μία εκ των οποίων απαρτίζεται από *Οίκους*

με τους μεγαλύτερους αυτού του ανακτόρου και του κυρίως ναού της πόλης. Τα σκήπτρα της εξουσίας μοιράζονται μεταξύ του βασιλιά και του ιερέα, σύμφωνα με τα ευρήματα, τα οποία θα εξεταστούν εκτενώς, ώστε να διαπιστωθεί ποιος φορέας υποκινούσε ουσιαστικά τις αποφάσεις κάθε πόλης και επηρέαζε το πολιτικό γίνεσθαι κατά το δοκούν.

Το παραπάνω θα οδηγήσει στην προσέγγιση των απαρχών του διαχωρισμού της θρησκευτικής και κοσμικής εξουσίας. Με αυτόν τον τρόπο θα διαφανεί ότι στην πορεία του χρόνου η πολιτική οργάνωση αποκτά έναν περισσότερο ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα.

Λέξεις Κλειδιά: Θρησκεία, Διοίκηση, Μεσοποταμία, Ανάκτορα, Ιερείς

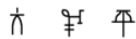
Η λιθοτεχνία της Μαγούλας Μπελίτσι: Ιδιαιτερότητες και χαρακτηριστικά στο πλαίσιο των θεσσαλικών λιθοτεχνιών της Μέσης Νεολιθικής

Αγαθή Μπαρτσώκα

Η λιθοτεχνία της Μαγούλας Μπελίτσι στην περιοχή των Μικροθηβών του Ν. Μαγνησίας εναρμονίζεται με το ευρύτερο πλαίσιο των λιθοτεχνιών της Μέσης Νεολιθικής ως προς την επιλογή των πρώτων υλών, τις τεχνικές κατάτμησης και το βαθμό μορφοποίησης και χρήσης των εργαλείων. Η ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της συμπληρώνει την εικόνα των λιθοτεχνιών της Δ. Θεσσαλίας δια φωτίζοντας άγνωστες πτυχές. Η ένταξη του οικισμού σε διαπεριφερειακά και ενδο-περιφερειακά συστήματα παραγωγής και ανταλλαγής καθορίζει και προσδιορίζει σε σημαντικό βαθμό τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του προσδίδοντας χαρακτηριστικά ενδιάμεσης θέσης. Η συνύπαρξη ενδοκοινοτικής λιθοτεχνικής δραστηριότητας και μη ολοκληρωμένων διαδικασιών κατασκευής εργαλείων συμπληρώνουν την εικόνα μιας κοινωνίας, όχι ιδιαίτερα αυτόνομης σε τεχνικό επίπεδο, που στηρίζεται περισσότερο σε δίκτυα προμήθειας υλών υψηλής ποιότητας και στο πλαίσιο αυτό η ανάπτυξη ιδιαίτερων σχέσεων και

επαφών με οικισμούς της Δ. Θεσσαλίας, ιδιαίτερα του Αχιλλείου, θεωρείται αδιαμφισβήτητη. Οι αλλαγές στην εκμετάλλευση του περιβάλλοντος και στο σύστημα επικοινωνίας του οικισμού, ιδιαίτερα με θέσεις της δυτικής θεσσαλικής πεδιάδας μέσω χερσαίων δρόμων, εγγράφονται με βεβαιότητα στο εργαλειακό φάσμα τεκμηριώνοντας μη εντατική αγροτική δραστηριότητα και άσκηση οικοτεχνικών δραστηριοτήτων.

Λέξεις Κλειδιά: Λιθοτεχνία, Μαγούλα Μπελίτσι, Θεσσαλία, Μέση Νεολιθική, Αχίλλειο Δ. Θεσσαλίας

Οικονομική δραστηριότητα των γυναικών στη Μεσοποταμία κατά την 3^η-1^η χιλιετία π.Χ.

Εργίνα Μπονώρα

Η παρουσίαση αφορά την ανάμειξη των γυναικών της Μεσοποταμίας σε οικονομικά ζητήματα κατά την 3^η-1^η χιλιετία π.Χ. Παρακάμπτοντας τον παραδοσιακό ρόλο της γυναίκας στις αρχαίες κοινωνίες, ο οποίος την περιόριζε στην ενασχόληση αποκλειστικά με τα ζητήματα του οίκου της, θα γίνει λόγος για τις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι γυναίκες «ξέφευγαν» από αυτά τα στερεότυπα. Θα γίνει αναφορά στο βαθμό στον οποίο οι γυναίκες φαίνονταν να είναι εγγράμματες, και αν αυτό έχει κάποια σχέση με την κοινωνική τους θέση. Έμφαση θα δοθεί σε περιπτώσεις γυναικών οι οποίες αναλαμβάνουν *οικονομικές δραστηριότητες* εκτός της οικίας τους. Επίσης, με βάση σχετικά νομικά κείμενα, θα συζητηθεί το φαινόμενο της *πιστοληπτικής αξιοπιστίας* των γυναικών, καθώς και οι νομικές δικλείδες ασφαλείας που προστάτευαν τις γυναίκες δίνοντάς τους το δικαίωμα στην *ιδιοκτησία* και την ελεύθερη διαχείρισή της. Θα αναφερθούν, επιπλέον, μερικές ιδιαίτερες περιπτώσεις, στις οποίες *ισχυρές γυναίκες* από βασιλικές οικογένειες απέκτησαν μεγάλη επιρροή στις υποθέσεις των βασιλείων τους, ενώ έφτασαν στη θέση του πραγματικού μονάρχη. Μέσα από αυτή τη μελέτη θα φανεί επιπλέον το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο ανήκουν αυτές οι

γυναίκες αλλά και ο τρόπος με τον οποίο η μεσοποταμιακή κοινωνία έβλεπε τις γυναίκες εν γένει.

Λέξεις Κλειδιά: Οικονομικές Δραστηριότητες, Πιστοληπτική αξιοπιστία, Ιδιοκτησία, Ισχυρές γυναίκες

† ¶ ▯

Η δραστηριότητα των Αιγαίων εμπόρων στην περιοχή της Συρίας – Παλαιστίνης κατά την Ύστερη Εποχή του Χαλκού (14^{ος} –13^{ος} αι. π.Χ.)

Βάλια Παπαναστασοπούλου

Το ζήτημα των εμπορικών σχέσεων μέσω των θαλάσσιων δρόμων αποτελεί ένα από τα πιο γοητευτικά ζητήματα της μελέτης της YEX στο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου. Η πλειονότητα των ειδικών που ασχολούνται με αυτό το πεδίο, υποστηρίζει πως επιφορτισμένοι με τη διεκπεραίωση των εμπορικών σχέσεων ανάμεσα στο Αιγαίο και την περιοχή της Συρίας – Παλαιστίνης κατά την YEX ήταν κυρίως οι Κύπριοι και Χαναναίοι έμποροι.

Ο στόχος της παρούσας μελέτης είναι να εντοπίσει το ρόλο των Αιγαίων εμπόρων στις εμπορικές και οικονομικές επαφές με την Συρία – Παλαιστίνη κατά τη διάρκεια της YEX. Μέσα από τις γραπτές πηγές (αρχείο της Ουγκαρίτ, πινακίδες Γραμμικής Β, χεττιτικά κείμενα), αλλά και τα σχετικά αρχαιολογικά ευρήματα θα επιχειρήσουμε να ρίξουμε φως στην απευθείας εμπορική δραστηριότητα αυτών των εμπόρων. Μέσω των παραπάνω δεδομένων, θα παρουσιάσουμε τον τρόπο με τον οποίο οι ηγετικές ομάδες της Αργολίδας, που είχαν τον έλεγχο των εργαστηρίων της επικράτειάς τους διατηρούσαν απευθείας εμπορικές σχέσεις με διάφορα κέντρα της Ανατολικής Μεσογείου.

Λέξεις κλειδιά: εμπόριο, YEX, Συροπαλαιστίνη, Αιγαίο, οικονομικές σχέσεις

† ¶ ▯

Αιγυπτιακοί και αιγυπτιάζοντες σκαραβαίοι στην Κρήτη

Εύη Πεππέ

Στην παρούσα μελέτη εξετάζεται το θέμα της κατανομής των αιγυπτιακών σκαραβαίων στην Κρήτη ως στοιχείο επικοινωνίας μεταξύ των δύο περιοχών. Είναι γνωστό ότι ο σκαραβαίος αποτέλεσε αντικείμενο λατρείας ήδη από την 4^η χιλιετία στην Αίγυπτο, το σχήμα του οποίου συναντάται κυρίως σε φυλαχτά, αλλά και σε σφραγίδες μετά την 11^η δυναστεία, καθώς θεωρούνταν ο εγγυητής της ανάστασης και της ζωής. Με την πάροδο του χρόνου αυξάνονται τα σύμβολα που τον συνοδεύουν, ενώ επεκτείνεται η χρήση του στο Αιγαίο και την Εγγύς Ανατολή. Στην Κρήτη η εμφάνισή τους σημειώνεται ήδη από την προανακτορική και παλαιοανακτορική περίοδο. Τα παραδείγματα προέρχονται από τάφους της Μεσαράς, αλλά και από τη Κνωσό, τη Ζάκρο, τα Μάλια, τον Νιπηδιτό, το σπήλαιο Τραπέζας, τα Χανιά, το Ρέθυμνο, το Παλαίκαστρο, τη Σύμη Βιάννου και το σπήλαιο της Ειλειθυίας στην Ίνατο. Στόχος της ανακοίνωσης είναι να παρουσιάσει την κατανομή των σκαραβαίων μέχρι και την 1^η χιλιετία π.Χ. και να συζητήσει τις ιστορικές προεκτάσεις τους.

Λέξεις Κλειδιά: Κρήτη, Αίγυπτος, Εγγύς Ανατολή, Σκαραβαίοι, Αιγαίο

† ‡ ▯

Some Considerations of the Mycenaean Economy and Agriculture

Syedabazar Shobairi

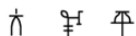
The present research has been focused on the economy and agriculture activities in the mainland Greece during the Mycenaean age (ca. 1600–1100 B.C). Farming communities dedicated to cereal cultivation were based on the water resources management and dominated land uses in the landscape.

One of the most notable landscape *characteristics* of the Mycenaean civilization was the ability and method of collecting the resources and recruiting labor force to commence large-scale hydraulics projects. The role of irrigation works in the prehistoric economy was vital in the mainland of Greece. Nevertheless, the Mycenaean society was the first to use such a systematic method for farming and cultivation, in the Bronze Age. The most prominent function of the hydraulic structures (such as dam, canal and Katavothres) has been the irrigation of the land.

In the Mycenaean period, hydraulic works, particularly the Kopais basin in the Boeotia, Peloponnese and Orchomenos in the mainland of Greece were done for large-scale cultivation, where the water could be used for irrigation. In addition to this, some specific archaeological evidence showed that the agricultural production and economy were advanced and striking in the Mycenaean age.

In this regard, I will closely investigate the case study of the Mycenaean hydraulic projects, as a significant element of economy and agriculture in the social organization during the Bronze Age.

Λέξεις Κλειδιά: Mycenaean, Economy, Agriculture, Hydraulic Works.

Ζητήματα «εθνικής» ταυτότητας και το πρόβλημα των κυκλαδικών αποικιών στην Προανακτορική Κρήτη. Η περίπτωση των νεκροταφείων κυκλαδικού τύπου της Βόρειας Κρήτης

Ιωάννα Στεφάνου

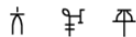
Κατά την Προανακτορική περίοδο, και πιο συγκεκριμένα στη μεταβατική φάση από την ΠΜ Ι στην ΠΜ ΙΙΑ, περ. 2800-2700 π.Χ. ιδρύονται κατά μήκος της βόρειας ακτής της Κρήτης μια σειρά από θέσεις με έντονη παρουσία αντικειμένων του κυκλαδικού υλικού πολιτισμού. Η κυριαρχία των κυκλαδικών στοιχείων έναντι των κρητικών οδήγησε πολλούς μελετητές στη θεώρησή τους

ως κυκλαδικές αποικίες, αποδίδοντας ταυτόχρονα και μια κυκλαδική «εθνική» ταυτότητα στους κατοίκους των θέσεων αυτών.

Τα τελευταία χρόνια, εντούτοις, η θεωρία περί κυκλαδικών αποικιών και κυκλαδικής «εθνικής» ταυτότητας έχει δεχθεί τις ενστάσεις αρκετών μελετητών τόσο σε επίπεδο θεωρητικών προσεγγίσεων και ερμηνειών όσο και στο επίπεδο των διαθέσιμων αρχαιολογικών δεδομένων. Είναι πλέον ευρέως αποδεκτό ότι η εξίσωση της εθνικής ταυτότητας με τον υλικό πολιτισμό και η ταύτιση των αρχαιολογικών ομάδων με πληθυσμιακές ομάδες που έχουν συγκεκριμένη εθνική ταυτότητα ή κοινή καταγωγή δεν πρέπει να θεωρούνται δεδομένες.

Στην παρούσα ανακοίνωση εξετάζονται τα δύο κυκλαδικού τύπου νεκροταφεία στην Αγία Φωτιά Σητείας και στις Γούρνες Πεδιάδος Ηρακλείου, και γίνεται προσπάθεια επανεξέτασης του προβλήματος των κυκλαδικών αποικιών και διατύπωσης εναλλακτικών ερμηνειών για τα διαθέσιμα αρχαιολογικά δεδομένα.

Λέξεις Κλειδιά: ταφικά έθιμα, "εθνική" ταυτότητα, κοινωνική οργάνωση, κοινωνικές επαφές, εμπόριο

Η εγχάρακτη κεραμική της Ύστερης Εποχής Χαλκού στην Κεντρική Μακεδονία

Ευγενία Τσάφου

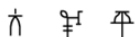
Η παρουσίαση θα βασιστεί στα αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο εκπόνησης της μεταπτυχιακής διατριβής με τίτλο "Η εγχάρακτη κεραμική της Ύστερης Εποχής Χαλκού στην Κεντρική Μακεδονία." Η έρευνα βασίστηκε στη μελέτη κεραμικής από τις θέσεις της Κεντρικής Μακεδονίας, συγκεκριμένα από την Τούμπα Θεσσαλονίκης, από τις θέσεις Καλίνδρια, Αξιοχώρι, Τσαουζίτσα, Περιβολάκι, Λιμνότοπος (ανασκαφές Heurtley) και από τις θέσεις της επιφανειακής έρευνας του French.

Στόχοι της μελέτης ήταν η συστηματική καταγραφή και ανάλυση των τεχνολογικών και μορφολογικών χαρακτηριστικών των αγγείων, ώστε να

αποσαφηνιστούν στοιχεία που αφορούν το πλαίσιο παραγωγής, το πλαίσιο χρήσης και τη γεωγραφική και χρονολογική κατανομή της εγχάρακτης κεραμικής στην περιοχή της Μακεδονίας.

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν και θα παρουσιαστούν σχετίζονται με την παραγωγή και χρήση της εγχάρακτης κεραμικής. Τα καινούργια δεδομένα εξετάζονται ως προς τη σημασία τους σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο για τους πολιτισμούς της Μακεδονίας, όπου εντοπίζεται εγχάρακτη κεραμική. Αναλύεται η συμμετοχή της εγχάρακτης κεραμικής σε τοπικά και ευρύτερα δίκτυα εποικισμών. Με βάση τη συγκριτική ανάλυση με παραδείγματα από την Ανατολική Μακεδονία και από τα ηπειρωτικά Βαλκάνια ερμηνεύεται η διασπορά στη χρήση της εγχάρακτης κεραμικής ως προς το γεωγραφικό και χρονολογικό πλαίσιο.

Λέξεις Κλειδιά: εγχάρακτη, κεραμική, παραγωγή, χρήση, Κεντρική Μακεδονία

Trade and trade routes between Thrace and the Aegean during the Early and Middle Bronze Age

Zheni Vasileva

Trade is one of the most important sectors of the economy during the Bronze Age in the Aegean. The development of trade is attributed to the need of finding raw manufacturing materials (especially metals), of acquiring expertise and promoting exchangeable materials. The transfer of goods is accompanied by the movement of people, which enables additional interaction such as the sharing of technology or the communication of ideas and beliefs.

It is hard to pinpoint exactly the mechanisms used for the movement of goods. Several different types of exchange probably operated simultaneously. Two main problems arise trying to establish the ancient prehistoric trade patterns. The first one concerns the identification of the imports and the second problem concerns the interpretation of the imports.

For a very long period Thrace was considered as a periphery of the Aegean civilizations. The results from the archaeological excavations from the recent years and the presence of imports dated in the Early and Middle Bronze Age in Thrace allowed us to discuss again the contacts with the Aegean world. Trade and trade centres in Thrace during the Early and Middle Bronze Age are barely discussed in the Aegean archaeological literature. This is mainly due to the general concept that trade is as an attribute of “urban society” model, and Thrace does not fit into this scenario. During Early Bronze Age (especially Early Bronze Age II period) exchanges flourished in the Aegean as it never did previously. Have the Aegean traders reached the Thrace and what was the model of the contacts? The aim of this paper is to present, discuss and find an appropriate explanation for the presence of the imports in Thrace in Early and Middle Bronze Age.

Λέξεις Κλειδιά: trade, Thrace, Aegean, Early Bronze Age, Middle Bronze Age

Ομιλητές:

Αλεξίου Νεκταρία, Αρχαιολόγος/Κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος
Προϊστορικής Αρχαιολογίας ΙΑΚΑ
-nektaralexiou@gmail.com / nalexiou@culture.gr

Βεργάκη Αναστασία, Αρχαιολόγος/Κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος
Προϊστορικής Αρχαιολογίας ΕΚΠΑ
-anastasiavergaki@gmail.com

Γεροχρήστου Αθηνά, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Α' Κύκλου Προϊστορικής
Αρχαιολογίας ΕΚΠΑ
-a.gerochristou@arch.uoa.gr / a.gerochristou@gmail.com

Δέλλιος Πασχάλης, Μεταπτυχιακός Φοιτητής Α' Κύκλου Προϊστορικής
Αρχαιολογίας ΕΚΠΑ
-pascalde@arch.uoa.gr

Ζυγούρης Θεόδωρος, Δρ. Προϊστορικής Αρχαιολογίας ΕΚΠΑ
-tzygouris@hotmail.com

Καραβασιλείου Αναστασία, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Α' Κύκλου
Προϊστορικής Αρχαιολογίας ΑΠΘ
-anastasiakatai@yahoo.gr

Κολιτσόπουλος Γεώργιος, Μεταπτυχιακός Φοιτητής Α' Κύκλου
Προϊστορικής Αρχαιολογίας ΕΚΠΑ
-kolitsopoulosgrg@outlook.com

Λοΐζου Ευγενία, Αρχαιολόγος/Κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος
Προϊστορικής Αρχαιολογίας ΑΠΘ
-eugenialoizou@yahoo.com

Μαστρογιαννοπούλου Βάγια, Δρ. Προϊστορικής Αρχαιολογίας ΕΚΠΑ
-vagia.mastro@gmail.com

Μπαρλαγιάννη Γιώτα, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Α' Κύκλου
Προϊστορικής Αρχαιολογίας ΕΚΠΑ
-gbarlagianni@arch.uoa.gr / giot10@yahoo.gr

Μπαρτσώκα Αγαθή, Αρχαιολόγος/Κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος
Προϊστορικής Αρχαιολογίας ΙΑΚΑ
-athibartz@yahoo.gr

Μπονώρη Εργίνα, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Α' Κύκλου Προϊστορικής
Αρχαιολογίας ΕΚΠΑ
-erghinabon@yahoo.gr

Παπαναστασοπούλου Βάλια, Αρχαιολόγος - Θεολόγος/Υπ. Διδάκτωρ
Προϊστορικής Αρχαιολογίας ΕΚΠΑ
-valiaparapanas@yahoo.gr

Πεπεέ Εύη, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Α' Κύκλου Προϊστορικής
Αρχαιολογίας ΕΚΠΑ
- ppeppe@arch.uoa.gr

Shobairi Abazar, Υπ. Διδάκτωρ Κλασσικής Αρχαιολογίας ΕΚΠΑ
-Abazar.parse@gmail.com / sshobairi@arch.uoa.gr

Στεφάνου Ιωάννα, Αρχαιολόγος/Κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος
Προϊστορικής Αρχαιολογίας ΕΚΠΑ
-ioannastefanou@hotmail.gr

Τσάφου Ευγενία, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Α' Κύκλου Προϊστορικής
Αρχαιολογίας ΑΠΘ
- e_evgenia@hotmail.com

Vasileva Zheni, Υπ. Διδάκτωρ Προϊστορικής Αρχαιολογίας Sofia
University
- vassileva.jeni@gmail.com

Οργανωτική Επιτροπή:

Αναστασία Βεργάκη, Αρχαιολόγος/Κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Προϊστορικής Αρχαιολογίας Ε.Κ.Π.Α.

Αθηνά Γερογρήστου, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Προϊστορικής Αρχαιολογίας Ε.Κ.Π.Α.

Γιώτα Μπαρλαγιάννη, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Προϊστορικής Αρχαιολογίας Ε.Κ.Π.Α.

Λάμπρος Νούτσος, Μεταπτυχιακός Φοιτητής Προϊστορικής Αρχαιολογίας Ε.Κ.Π.Α.

Δέσποινα Παπαδοπούλου, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Προϊστορικής Αρχαιολογίας Ε.Κ.Π.Α.

Κωνσταντίνος-Ορφέας Σωτηρίου, Μεταπτυχιακός Φοιτητής Προϊστορικής Αρχαιολογίας Ε.Κ.Π.Α.

Επιστημονική Επιτροπή:

Γεώργιος Βαβουρανάκης, Επίκουρος Καθηγητής Προϊστορικής Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ.

Αίλιαν Καραλή, Καθηγήτρια Προϊστορικής Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ.

Κωνσταντίνος Κοπανιάς, Επίκουρος Καθηγητής Αρχαιολογίας της Ανατολικής Μεσογείου, ΕΚΠΑ.

Γεωργία Κουρτέση-Φιλιππάκη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Προϊστορικής Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ.

Ελένη Μαντζουράνη, Καθηγήτρια Προϊστορικής Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ.

Ιωάννης Παπαδάτος, Επίκουρος Καθηγητής Προϊστορικής Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ.

Άννα Παπαδημητρίου-Γραμμένου, Λέκτορας Προϊστορικής Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ.

Ελευθέριος Πλάτων, Αναπληρωτής Καθηγητής Προϊστορικής Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ.

Παναγιώτα Πολυχρονάκου-Σγουρίτσα, Καθηγήτρια Προϊστορικής Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ.

Αφροδίτη Χασιακού-Αργυράκη, Λέκτορας Προϊστορικής Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ.